

N:o 23.

Ank. till Riksd. kansli den 11 april 1905 kl. 11,30 f. m.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6 angående en skrifvelse till Kungl. Maj:t om inrättande af en försvarsberedning.

I en till Andra Kammarerna aflämnad motion n:o 181 har herr *G. O. Wallenberg* yrkat »att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t med påpekande, att försvarsutgifterna på få år stigit i en oroväckande grad och att Riksdagen trots sig finna fog föreligga för den inom landet allmera utbredda åsikten, att behöflig planmässighet vid försvarsförberedelserna icke ännu vunnits hos oss — likasom ej heller i andra länder utan särskilda åtgärder — ville för sin del uttala den meningen, att sådan planmässighet antagligen bättre skulle blifva tillgodosedd, om frågor, som äro att hänföra till försvarsförberedelserna till landets värnande mot yttre fiender samt behofven därför, innan de inför Konungen i statsrådet föredragas, blefve behandlade i särskild försvarsberedning, bestående af

statsministern,
utrikesministern,
krigsministern,
sjöministern och
finansministern

och vid hvilken cheferna för generalstaben och flottans stab borde närvara.»

*Motionärens
yrkande.*

Till stöd för sitt yrkande anför motionären:

*Motionärens
motivering.*

»Hvad vi hvarje år utgifva under 4:e och 5:e hufvudtitlarne må i det efterföljande innefattas under uttrycket försvarsförberedelser.

Under krig blir pröfvadt, om de försvarsanstalter äro till fyllest, som ett land med ansträngande af sina yttersta krafter lyckats åstadkomma. I många fall visar historien, att den pröfningen blifvit ödesdiger. Men då är för sent att inse och rätta begångna fel. Påtagligt är emellertid, att motgången eller framgången berott på en *god ledning af försvarsförberedelserna*.

Klokt gör därför det land, som drager lärdomar af hvad som händer och sker utanför dess gränser.

Två anledningar föreligga för oss till denna reflexion. Det pågående *rysk-japanska kriget* och vår *försvarsbudgets enorma stegring*. Jag vill till dessa lägga en tredje: de lärdomar, som engelsmännen drogo af det sydafrikanska kriget.

De frågor, som därvid i främsta rummet framställa sig, äro: *Är planläggningen af vårt försvar den rätta, och erbjuder truppmaterialen utsikter till ett framgångsrikt försvar?* Ett effektivt försvar kräfver ovillkorligen, att båda dessa frågor måste vara fullt mönstergilla, ty den tappreste trupp står sig slätt, om den ledes illa, och den snillrikaste plan kan förfuskas genom dåligt utförande.

Hvad truppen vidkommer, må vi hoppas, att den skall visa sig vara den bästa. Dess beskaffenhet beror på folkets sinnelag, uthållighet, insikter och på den ledning, som det erhåller af kunskapsrika och om sin viktiga uppgift medvetna officerare. I detta afseende synes mig Riksdagen hafva all anledning hysa den öfvertygelsen, att man är inne på den rätta vägen.

Hvad åter *planläggningen* vidkommer, så synes mig, att Riksdagen icke bör gifva sig till tåls, förrän den blifvit öfvertygad om, att man på det allsidigaste sätt pröfvat och åter pröfvat denna *vår viktigaste försvarsfråga*. Faktiska anledningar till oro föreligga ju ej, när vi lyckligtvis ej fått tillfälle pröfva våra försvarskrafters duglighet, men det i sammanhang med den enormt växande budgeten framkommande tviflet stöder sig dock på vissa omständigheter. Sådana äro:

att vi njutit fredens välsignelser under snart 100 år,

att vi under de sista 30 åren brutit med den åsikt, som gällde på den tiden, då Sverige var en krigförande makt, att hufvudvikten vid försvaret skulle läggas på sjön, och detta i trots af att vi då hade en mångdubbelt längre och hundrafaldt farligare landgräns än nu;

att man från den tiden, 1830- och 40-talet, då så godt som intet

kunde offras åt försvaret och då man måste uppgifva hvarje tanke på att upprätta en flotta, vande sig vid att anse sig göra det mesta möjliga till försvarets nytta genom att använda det lilla som fanns till att nödortfeliggen utbilda den trupp, som uppsattes genom indelningsverket — en beskattning in natura — som i allt fall fanns till.

Numera torde det ej vara så påkostande att erkänna, att Sverige ända till långt in på 80-talet var så godt som försvarslöst. Börja vi med detta och se vi saken så pass praktiskt och fördomsfritt, som man dess bättre numera då och då ser ansatser till (man har ju erkänt Karlsborgs absoluta obehöflighet och man har tänkt på att i trots af historiska traditioner både slopa Karlskrona såsom flottans hufvudstation och skicka en del trupper till den del af landet, som påstås blifva krigsteater), så skall det nog icke blifva svårt att erkänna, att den nu gällande åsikten om sättet, på hvilket landet skall försvaras, har sina rötter just från denna period (30- och 40-talet).

Hela föreställningssättet om försvaret har således råkat att grunda sig på en uppfattning, som gällde, då landet var försvarslöst och, hvad värre är, då i den öfriga världen kvarstod en tradition från Napoleons tid, som grundade sig på, att han i allmänhet segrade till lands, men som regel blef besegrad till sjöss.

Under nyss omförmälda tidsperiod fingo målsmännen för försvaret till lands öfvertaget, och de behöllo det; att de gjorde sin uppfattning gällande är icke så mycket att undra på och förstås kanske bäst af den, som själf varit i tillfälle att på nära håll se och erfara hvad som försiggår. Hvilka dispositioner, som vidtagas, bero således på hvar makten ligger. Det helas effektivitet lider därvid, enär det nästan undantagslöst är vanligt bland såväl landt- som sjöofficerare att se försvaret endast med *yrkesmannens ögon* och ledd af hans subjektiva intressen och omdömen.

De alltjämt uppdykande striderna mellan armén och flottan äro påtagliga bevis för den befintliga yrkesmotsatsen. Någon riktig tilltro till sjöförsvaret har, enligt hvad jag trott mig finna, icke yrkesmannen till lands. Han kan icke, som engelsmannen, tro på, att där aldrig skall komma någon fiende i land. Han vill ej vara med om att afhålla fienden. Han vill à tout prix ha honom inom egna landamären för att slå honom. Han framhåller den norra landgränsens betydelse, men han glömmer, att sjögränsen är mycket mera utsatt, om hafvet behärskas af fienden. Engelsmännen hafva aldrig tänkt sig att försvara Kanada vid den långa landgränsen, den hafva de lämnat alldeles öppen. De försvara den med sin flotta. Och om man eljest är benägen att förbise,

huru afstånd verka till lands i afseende på truppers förflyttning, så må erinras om, att det tagit tre veckor för Nogis 50,000 man att förflytta sig från Port Arthur till Shaho — distans ungefär som från Umeå till Gäfle. En transportflotta behöfver härför $1\frac{1}{2}$ dygn.

Med det anförda har jag endast velat påvisa, att emellan officerarne vid vår armé och vår flotta finnes en *yrkesmotsats, som skadligt inverkar på rikets försvar* och som måste neutraliseras.

Sådant går emellertid icke af sig själf; allra minst är att antaga, att en utjämning skall ernås genom en öfvertygelse, utgången från individernas egen krets.

En yrkesmotsats grasserar, som *näppeligen kommer att försvinna* och hvars olägenheter endast kunna bringas till det minimala genom att yrkesmännen på hvardera området med afseende på försvarsförberedelserna *icke lämnas full frihet att företaga hvad dem lyster.*

Metoden för rikets försvar måste opartiskt prövas och bedömas och får ej bero på energien hos den för tillfället varande krigs- eller sjöministern och på att han kan rifva åt sitt vapen största antal millioner. Man har för afhjälpande af dessa olägenheter framkastat tanken på att hafva endast en försvarsminister. Men tanken har fastnat på farhågor från flottans sida, att den skulle blifva tillbakasatt, om försvarsministern togs från armén eller vice versa.

Engelsmännen fingo genom boerkriget erfara de olägenheter, som ligga i en felaktigt organiserad ledning af krigsförberedelserna. Praktiska och energiska som de äro, satte de sig genast till verket att reformera. De gjorde stora och vidtgående reformer, men ack, huru enkelt och klokt gingo de ej till väga. De gjorde ej som vi, började med tusen detaljer och lämnade planläggningen alldeles å sido, utan den lilla kommission under amiralitetslorden Esher jämte två ledamöter (Fischer och Clarke) framlade efter en månads arbete den 11 januari 1904 en helt kortfattad plan, grundad i hufvudsak på samma principer, som sedan århundraden gälla för amiralitetet, begärde godkännande härtill af regeringen och utarbetade sedan detaljerna i efteråt (den $26\frac{1}{2}$ och $9\frac{1}{3}$ 1904) afgifna yttranden.

Märk väl, här är icke fråga om någon ändring i härordningen, utan endast om att organisera ledningen af försvarsförberedelserna. — Jag åsyftar ej heller ett reformerande af våra försvarsmyndigheter i öfrigt efter engelskt mönster — ingen af nu bestående institutioner beröres — utan endast att vi böra adoptera den hos engelsmännen införda, synnerligen sinnrika metoden för den högsta ledningen af försvarsförberedelserna under fredstid, hvarigenom med *planmässighet* och *homogenitet* förenas tillbörligt hänsynstagande till landets ekonomiska resurser samt politiska förhållanden.

Det märkliga organ, som engelsmännen ansett lösa dessa uppgifter, »the defence committee of the cabinet» och som numera fått ännu mera stadgade former, består af:

premierministern, ordförande,
finansministern,
krigsministern,
the first lord of Admiralty och

adjungerade: cheferna för generalstaben och flottans stab.

Denna »defence committee of the cabinet» har på grund af ofvan nämnda »war office (reconstruction) committee's» förslag blifvit utrustad med en permanent byrå. Med framhållande af att det är oundgängligen nödvändigt, att premierministern ständigt förestår ledningen af dessa viktiga angelägenheter, enär, säges i betänkandet, ingen fackman, huru väl utbildad och begåfvad han än må vara, äger nog pondus att ur olika synpunkter pröfva under öfverläggningarne framkomna olika åsikter; och betonas därjämte nödvändigheten af en permanent byrå, som har till åliggande att verkställa behöfliga utredningar och att fästa i främsta rummet premierministerns uppmärksamhet på sådana händelser och erfarenheter inom och utom riket, som kunna inverka på försvarsförberedelserna. Utan dylika själfständiga utredningar kan näppeligen regeringen vara i stånd att pröfva och bedöma betydelsen af genom fackministrarne framlagda förslag från de militära myndigheterna. Kommittén framhåller, att man på grund af frånvaron af sådan allsidig pröfning blifvit utsatt för missriktningar i utvecklingen, men framförallt för onödigt stora utgifter — synpunkter, som visat sig vara viktiga äfven i det rika England. Man framhåller slutligen, att det är absolut nödvändigt att i regeringens närhet — om den inför representationen

skall vara ansvarig för utgifterna för försvaret samt dess effektivitet måste hafva ett organ, som kan tillhandagå med nödiga upplysningar.

Märkligt är, att vid diskussionen om det engelska landtförsvarets omorganisation efter boerkriget framhölls, att intet land kan bära, att hufvudvikt lägges *både* på sjö- och landtförsvaret. Med ettdera af dessa måste riket försvaras, och det skall göras effektivt; annars blifva båda halfmesyrer.

Af det anförda framgår, att man icke ansett sig böra lämna fackmännen på egen hand.

Följande satsen, att landet icke kan bära ett fullständigt landtförsvär jämte ett fullständigt försvar till sjöss, har en af defence committees viktigaste uppgifter således kommit att blifva att förhindra förryckningen af en gång fastställda planer för omfattningen af de olika vapnens verksamhet, så att den icke må utsträckas utöfver bestämda, af budgetförhållanden beroende gränser.

Frågan är emellertid huru förhållandet emellan armén och flottan skall afvägas.

Den frågan behöfver dryftas och noga afvägas. Den frågan tål att skärskådas ur alla möjliga synpunkter. Ur effektivitetens, ur folkmaterielets, de ekonomiska resursernas, beskaffenheten af en eventuell fiendes anfallskrafters och de politiska förhållandenas synpunkter. Detta sker ej hos oss. Krigsministern sträfvar att åstadkomma ett efter hans åsikt som yrkesman betryggande försvar, ju starkare, dess bättre. Därför se vi, huru budgeten ständigt växer, huru så godt som alla beräkningar slå fel. Han vet synbarligen ej själf, huru mycket han vill ha, kanske ej heller, om ens någon uppoffring kan fylla måttet. Och sjöministern — han följer efter så godt han kan.

Och Riksdagen. Hvad vet den! Litet eller intet! Vi hafva ej en aning om, hvart man vill komma, ej den ringaste föreställning, om något mål finnes och om det kan uppnås. För två år sedan åtspordes cheferna för generalstaben och flottans stab från ett af de tillfälliga utskotten, huruvida en gemensamt utarbetad försvarsplan var för handen. Bemälda myndigheter funderade i tre månader, om de kunde säga *ja* eller *nej* på denna enkla fråga. När svaret kom i riksdagens elfte timme, lämnade det i det hela endast upplysning om, att man ansåg, att försvarskrafterna borde stärkas i den mån landets ekonomiska bär-

kraft sådant medgåfve. Huru detta skulle ske, om ett betryggande försvar kan vinnas och huru mycket ett sådant i sin helhet ungefärligen skall kosta, därom har aldrig någon upplysning lämnats. Tyskar och engelsmän kunna emellertid om dessa angelägenheter för en tid framåt gifva besked. Hvarför skulle sådant ej kunna lämnas oss?

Talet om att planmässighet i försvaret var behöflig uppkom då. Det har sedan kommit i hvar mans mun. Då ansågs nästan detta tal som hädiskt. Yttre omständigheter hafva förändrat åskådningssättet. Nu uppfattas nödvändigheten häraf. *Därför är tiden inne att taga ett steg till.* Det steget tillkommer emellertid enligt mitt förmenande, Riksdagen att föranleda. Det är dess plikt. Man kan ej vänta, att yrkesmannen — försvarsministern — skall erkänna ovisshet om rätta vägen. Teoretiskt sedt borde han göra det. Men det är knappast mänskligt — allra minst för den svenske yrkesmilitären, så som hans åskådning blifvit inriktad.

Låt oss emellertid med allvar öfverskåda läget. Det är den bästa åtgärd, vi i nuvarande stund kunna vidtaga för försvarets stärkande. Låt oss komma ur det ovisshetens tillstånd, i hvilket vi nu befinna oss. Kanske det sätt för de viktiga försvarsärendenas pröfning, jag tillåter mig föreslå, bestyrker, att vi äro på rätta vägar. Så mycket bättre. Ovissheten blir då skingrad och säkert är, att det svenska folket med känslan af dess plikt, att till det yttersta försvara sitt fosterland, skall förena en känsla af glädje och tillfredsställelse öfver myndigheternas väl grundade öfvertygelse om, att det kan ske. Nationen skall då fördubbla sin ifver att nå målet.

Den redan vid flera tillfällen framkomna tanken på en gemensam försvarsminister har utan tvifvel haft sin grund i öfvertygelsen om, att därigenom större planmässighet skulle vinnas. Jag tror emellertid ej på den metoden, enär därmed ingen förenkling vinnes. Att förändra de två nuvarande försvarsministrarne till generaladjutanter under en civil försvarsminister länder endast till att man får tre i stället för två att tillgodose. Kifvet och splitet torde snarare komma att ökas än minskas, ty vid olika mening hos respektive generaladjutanter blir den gemensamma ministerns ställning svår. Han blir, figurligt taladt, söndersliten, det är allt.

Snarare synes då vara skäl att tänka på den engelska metoden,

som äfven nyligen (genom kungl. resolutionen den 25 juni 1903) införts i Holland. Där har under statsministerns presidium inrättats en »Commission in zake sammenwerking van land en seemacht». Man bör enligt samma sätt som tillämpas genom »the defence committee of cabinet» sätta sättet för försvarsberedelserna under kontroll. Om man visste, huru vårt försvar borde vara beskaffadt, då kunde man måhända taga steget fullt ut. Men man vet det ej. Därför måste man se till att om försvarsangelägenheterna öfverlägges, att kontinuitet och planmässighet iakttages.

Detta bör ske genom en försvarsberedning inom regeringen, bestående af:

statsministern, ordförande,
 utrikesministern,
 krigsministern,
 sjöministern,
 finansministern,
 med
 chefen för generalstaben och
 chefen för flottans stab
 såsom adjungerade ledamöter.

Försvarsberedningen, som efter anmälan af någon af försvarsministrarne eller eljest vid förefallande behof skall af statsministern kallas till sammanträde, åligger att på det noggrannaste utstaka gränserna för sättet för försvarsförberedelserna.

Till dess disposition bör sedermera inrättas ett ständigt kansli, bestående af:

en regementsofficer och en subalternofficer från armén och från flottan, hvilka hvart tredje år i tur och ordning skola ombytas.

Till detta bör försvarsberedningens instruktion inskränka sig. Att försvarets angelägenheter i stort sedt inför ett sådant forum skola blifva allsidigt utredda synes mig uppenbart. Genom de tre icke militära medlemmarnes närvaro tillgodoses den inre och den yttre politikens samt de ekonomiska resursernas kraf. Fackmännen komma att kontrollera hvarandra, och det är säkert, att det är hälsosamt, att deras många, särskildt under den första tiden uppkommande dispyter blifva bevittnade och klargjorda inför ett forum af de män, som inför Konung och representation skola svara för, att de vidtagna åtgärderna blifva effektiva.

Skulle emellertid erinras, att uppdraget allt för mycket ökar *statsministerns* redan förut tunga arbetsbörda, så tillåter jag mig erinra

om, att försvaret är rikets viktigaste angelägenhet, att försvarsbudgetens omfattning redan i och för sig ställer den främst och att landets lugna utveckling ovillkorligen betingar, att alla äfventyrligheter i fråga om utgifterna undvikas.

Utrikesministern får till uppgift att med sin kännedom om det politiska läget moderera eller forcera försvarsförberedelser, och *finansministern* kommer helt säkert att mera systematiskt kunna funktionera såsom skatteminister, om han genom ett deltagande i de ingående öfverläggningarne kan redan långt i förväg skönja hvad som är att vänta i afseende på penningbehofven. Kanske ock han kommer till insikt om betydelsen af en sund penningmarknad såsom ett led i landets försvarskraft och vidtager sina dispositioner därefter. Kanske kunde då en och annan plan på nya skatter uppskjutas, om ett studium af det politiska läget ådagalägger, att en längre period af fred föreligger.

Och slutligen hvilket verkligt samband mellan nationen och försvarsförberedelserna skulle ej på detta sätt vinnas den dag, då rege- ringen är verkligt uttryck för representationen!

För all framtid voro dessa oändliga politiska försvarskommittéer afskaffade, som sagt så mycket och så — litet! Förtroende och tillförsikt skulle efterträda hittills varande och nu rådande ovisshetstillstånd.

Mången gång har den tanken korsat min hjärna, att vi, som varit nog lyckliga att under snart 100 år undgå krig och som därför icke borde vara nog förmätna att förutsätta oss äga sådan erfarenhet om till försvaret hörande större och mindre angelägenheter som de nationer, som fått tillkämpa sig dylik, skulle hafva nytta af att tillkalla någon erfaren försvarsorganisatör från främmande land. Jag har t. o. m. samtalsvis yppat denna tanke, men möttes af den djupaste indignation öfver, att man så skulle vilja underskatta våra egna auktoriteter, hvarjämte framhållits, att våra förhållanden äro så säregna. Men, som förut nämnts, förhållandena äro numera så ändrade. Jag fruktar numera icke att blifva missförstådd. Vi se och känna nu allvarligare än så. Ingen lär förneka det kloka i japanernas åtgärd att tillkalla engelska och tyska rådgifvare. Deras förhållanden voro nog ändå mera säregna än våra, och resultatet hafva vi sett, så till vida att de segrat på alla punkter. I ännu högre grad af intresse är emellertid att fästa uppmärksamheten på att deras betydande försvarskraft åstadkommits med jämförelsevis små medel. Men låt vara, att ännu någon obenägenhet föreligger, så länge praktiskt taget hela afgörandet låg hos fackministrarne, hvar på sitt håll att så där helt öppet erkänna sig

behöfva läromästare, och då ett dylikt tillkallande skall vara känt från generalen till korporalen. För beredningen blir den synpunkten icke gällande, allra minst om fackministrarne skulle vara af olika mening; och den har då påtaglig anledning till att sätta sig i förbindelse med den ena och den andra auktoriteten i utlandet. Till beredningens disposition bör för sådana ändamål erforderliga medel stå till buds.

Ofvan angifna synpunkter, som jag hade sammanfattat i en hemställan dels om en särskild kommissions inrättande, dels om att behöfliga medel skulle anvisas för ändamålet, ansågos emellertid, såsom erforderande ändring i grundlagen, icke kunna remitteras till statsutskottet, hvilket af mig blifvit begärdt. Jag erfor, att talmannen ansåg, att ett yrkande om ändring i grundlagen var erforderligt.

Erkännande, att jag förbisett detta, och inseende det fullt befogade i kammarens åtgärd att vägra remiss, har emellertid hos mig uppstått betänkligheter vid att begära en så vidtomfattande åtgärd som en grundlagsändring. Den skulle, enligt hvad jag tror, vara för tidigt väckt, och jag förenar mig fullkomligt med dem, som skulle anse, att man icke borde i första hand företaga en så genomgripande reform i fråga om behandlingen af våra försvarsförberedelser.

Men erinrande om att faktum kvarstår, att något måste göras för att vinna mera planmässighet i fråga om försvarsförberedelserna, tillåter jag mig påpeka, att engelsmännen *nu* och svenskarne på 1820-talet förstätt att i liknande fall finna en form för att i praktiken vinna målet utan hinder af konstitutionen och utan att behöfva vidtaga så vidtgående åtgärder som en ändring af grundlagen.

Den ofvan omförmälda War office (reconstruction) committee framställde sitt förslag till den engelska regeringen och den vidtog åtgärder för att inom sin krets anordna om den erkänt behöfliga mera allsidiga pröfningen af frågor rörande försvarsförberedelserna.

Vår statsrådsberedning har tillkommit på ungefär liknande sätt. Den är ej känd af grundlagen och för dess tillkomst behöfdes ingen grundlagsändring. Jag har inhämtat af dåvarande statsrådet Skjöldebrands memoarer, att man insåg det olämpliga för att icke säga ogörliga i att inför Konungen i statsrådet pröfva och ingående diskutera detaljerna af hvarje förekommande regeringsärende, och man fann då på att skapa »statsrådsberedningen» för att inom denna företaga den

behöfliga förproffningen. Den anordningen var synbarligen praktisk och har såvidt jag kunnat inhämta icke väckt några större betänkligheter från grundlagens synpunkt.

Erkändt har emellertid blifvit, att statsrådets arbetsbörda på senare tiden växt till den grad, att man ansett en fördelning af göromålen behöflig. Behovvet af en regeringsrätt synes mig därför gifva stöd åt min tanke, att de militära anslagsangelägenheterna, sedan de numera erfordra så kolossala belopp, äfvenledes erfordra en särskild metod vid behandlingen, en metod, som alldeles icke skulle beröra den grundlagsenliga inför Konungen i statsrådet.

Det synes mig således, att Riksdagen borde finna lämpligt fästa uppmärksamheten vid, att inom regeringen efter ofvan antydt föredöme i England, Holland och hos oss själfva en kommission kunde inrättas — *en försvarsberedning* — inom hvilken de till 4:de och 5:te hufvudtitlarne hörande ärendena rörande anslag, i närvaro af de förut angifna ministrarne och stabscheferna, kunde behandlas.

Det ligger för öfrigt så att säga i luften, att man hos oss måste blifva betänkt på vissa konstitutionella ändringar. Vårt numera kraftigt utvecklade samhällslif kräfer nog detta. Särskildt näringslifvet kan näppeligen sägas vara väl tillgodosedt genom en metod för statsangelägenheternas behandling, som tillskapades, väl med hänsyn till att förekomma ett upprepande af frihetstidens oregelbundenheter, Gustaf III:s revolutioner och de olyckor vi upplefde under Gustaf IV Adolf, men som ej tog hänsyn till vår numera så utvecklade statssociala verksamhet, emedan denna då till det mesta icke var känd.

Men intill dess behovvet af sådana vidtgående reformer hunnit mogna, har allt vår försvarsbudget vuxit oss öfver hufvudet, om vi fortsätta på den nu inslagna vägen.

Det synes mig därför vara lämpligt att begagna sig — icke af en anordning, som erfordrar grundlagsändring — utan af en öfvergångsform, låt vara ett palliativ. Man må därmed göra ett försök för att vinna erfarenhet.»

Inom utskottet har det ansetts tjänligt för närmare belysning af den omfattande frågan, vid hvars behandling så många olika synpunkter böra beaktas, att bereda motionären tillfälle att framlägga en ytterligare utredning om särskildt hvad i England i denna sak åtgjorts. Denna

framställning, som synes utskottet ägnad att än mera klargöra det karaktäristiska för det nya engelska systemet i afseende på försvarsberedning, har följande lydelse:

Ytterligare utredning om det engelska systemet.

»Då lord Roberts den 10 februari 1903, kallad inför den kungliga kommission, som hade att undersöka alla med kriget i Sydafrika förknippade angelägenheter — inför hvilken kommission af icke mindre än 114 inkallade personer afgåfvos svar på 22,200 framställda frågor, — var nödsakad att nekande besvara den till honom framställda frågan, om han någonsin af den då varande försvarskommissionen blifvit tillspord om sina åsikter beträffande det afslutade krigets lärdomar, eller om han någonsin såsom högste befälhafvare erhållit några anvisningar af hvad slag de vara må från denna kommission — så var det icke minst denna bekännelse, som klargjorde ihålligheten hos högsta ledningen af Englands försvar och den ringa sammanhållningen därinom. Man fick då en tydlig fingervisning om, att *där* var i första hand orsaken till motgångarne och att *där* framför allt erfordrades reformer.

De undersökningar, som företogs af den nyss nämnda kommissionen, som blef utrustad med den vidsträcktaste fullmakt och som under lord Elgins ordförandeskap var sammansatt af flera bland Englands förnämste män, — betänkandet afgafs 9 juli 1903 — bildade utgångspunkt och underlag för dem, som sedermera hade till uppdrag att föreslå de åtgärder, som skulle afhjälpa de ådagalagda bristerna.

Detta senare arbete, som anförtroddes åt en annan kommission under lord Eshers ordförandeskap, gick sålunda till sitt värf med ett vidsträckt material och efter hvad det vill synas, med bestämda föresatser att skoningslöst utrota alla på fördomar, slapphet och invanda, men ohållbara föreställningssätt beroende missförhållanden.

Till orientering om hvad det här gällde och huru denna reformkommission fattade sitt uppdrag må följande anföras:

Först och främst, säges i det Esherska kommittébetänkandet, finna vi vara riktigast att handlägga frågan om den *högsta ledningen af landets försvarspolitik*; i andra rummet granska öfriga till *försvaret hörande högsta organer* och slutligen tillse de *detaljerade bestämmelserna* angående *dessas förhållanden* till hvarandra.

Det är nödvändigt att företaga en fullständig brytning med det förflutna, säger lord Esher, enär en upplappning här och hvar af det existerande maskineriet icke kan afhjälpa de svåra missförhållanden beträffande ledningen af landets försvarspolitik samt försvarsförberedelserna, som blifvit blottade. Dessa missförhållanden hafva djupare rötter

än mycket annat inom försvarsverkets administrativa grenar. Vi hafva drifvits, fortsätter han, till den slutsatsen, att reformer inom de olika förvaltningarne äro förgäfvade, om icke sådana sammanhånga med åtgärder att *till regeringen* leda samtliga de yttersta trådarna i syfte att göra landets försvarspolitik fullt nationell.

Man borde alltså gifva the defence committee, från att den varit enbart militär, en *politisk* karaktär. Sålunda ombildad skulle the defence committee för framtiden hafva att syssla med *de stora grunddragen* af till försvaret hörande frågor.

Från åtskilliga håll höjdes häremot i England röster, om att man allenast åsyftade att införa »en stor tysk generalstab», men dessa tystnade snart, synnerligast efter parlamentsdebatten den 22 augusti 1904 då premierministern på det mest ingående sätt redogjorde för the defence committees verksamhet. Mr Balfour vitsordade vid detta tillfälle, att dess arbete varit af oerhördt värde. Dess förnämsta fördel ligger i, såsom så träffande bemärkes, att *få sjömän, soldater och politici att sitta ned vid ett bord och diskutera försvarsfrågor och*, såsom samme statsman fortsätter, *korsförhöra hvarandra, framställa åsikter, framkalla invändningar och slutligen enas om bestämda beslut med protokollförda motiv.*

Underhuset, som gärna och omständligt diskuterar alla till budgeten hörande angelägenheter rörande försvaret, var gifvetvis mycket intresserad af den nya engelska försvarsberedningens första steg. De upplysningar som lämnades befunnos emellertid tillfredsställande. De fastslogo en gång för alla, att man alldeles icke hade någon tanke på att låta den blifva en »början till en stor tysk generalstab». »Den utreder och sammanhåller, men den har ingen utöfvande makt.» Redogörelsen för dess verksamhet mottogs därför från underhusets båda sidor med lifligt bifall och erkännande.

Ledamoten af underhuset Sir J. Colomb ansåg, att därmed var ett moment af »sundt förnuft» infördt, och framhöll såsom sin åsikt, att dess inrättande bidrog mer till rikets säkerhet och en verkligt effektiv administration af armén och flottan än någon annan åtgärd som blifvit vidtagen sedan den store statsmannens Pitts dagar.

En af oppositionen, sir E. Grey, konstaterade, att man hade kommitténs tillkomst att tacka för premierministerns intressanta redogörelser för försvaret, hvilka voro för huset både af intresse och upplysande och hvilka helt säkert uteblifvit om ej mr Balfour kommit att leda arbetena i the defence committee. Han kunde ej heller neka till de stora fördelar som lågo i att man vid föredragningen af anslaget

till kommittén kom i tillfälle — hvilket förut aldrig kunnat ske — att sätta försvaret i dess helhet under debatt. Jag finner, säger Sir Grey, att kommittén — om den rätt skötes — är det verktyg, med hvilket effektivitet hos försvaret och god ekonomi kan åstadkommas. Vi ha sett massor af förberedelser — men tyvärr fullständigt planlösa — ett uppenbart slöseri!

Den kände statsmannen sir Charles Dilke uttalade under en debatt efter att hafva påpekat att the defence committee under tidigare stadier, då den stått *utanför* regeringens krets, icke varit tillfredsställande, att endast genom samarbete mellan de två försvarsgrenarne kommer man till god ekonomi. En stor principfråga af omätlig betydelse har, sade sir Charles, redan blifvit löst af the defence committee, den om »the home defence» eller sättet för Englands försvar. Den frågan är löst. Den engelska jorden försvaras uteslutande af dess flotta och kustfästningar. En annan stor fråga väntar på sin lösning, den om sättet för Indiens försvarande, och i detta anser man redan liksom i förra fallet, att förut använda traditionella metoder icke varit de riktiga.

Till dessa gynnsamma uttalanden om den nya the defence committee, sådan parlamentet sett den i verksamhet, må här ytterligare läggas omdömet från en fackman, som haft tillfälle jämföra de båda successiva organisationsformernas valör med hvarandra. Det afgafs af dåvarande krigsministern *St. John Brodrick* inför lord Elgins kommission. Mr Brodrick blef krigsminister år 1900, det vill säga midt under det pågående boerkriget. Han påpekar under det förhör, som ägde rum den 1 maj 1903, beträffande the defence committee, att dess reformerande varit af den allra största betydelse. Äfven under den förutvarande organisationen af the defence committee hade dess uppgift varit att öfvervaka utgifterna äfvensom att lösa emellan landt- och sjöförsvaret uppkommande tvistefrågor. Dess sätt att då arbeta hade dock föranledt omfattande skrifverier, som vanligtvis ledt till intet. Jämväl hade man ansett, att den borde vara af nytta för ordnandet af de två försvarsdepartementens mellanhafvanden med finansministern. Då hade den emellertid endast bestått af fackmän. Den år 1903 nyombildade defence committee har i hög grad vunnit genom att de militära fackmännen komma i närmaste beröring med regeringens medlemmar.

På framställda frågor, huruvida the defence committee kommit i kollision med högste befälhafvaremakten, framhölls att så icke varit fallet. Men the defence committee har i afseende på det planmässiga utarbetandet af försvarsplanerna haft ett tungt vägande ord. Mr. Brodrick säger: »Jag anser, att the defence committee måste anse såsom

en af sina viktigaste åligganden att i god tid af den högsta krigsledningen skaffa sig fullständig kännedom om dess planer, i syfte att erhålla visshet om möjligheten af deras fullständiga genomförande»; och tillägger därefter mr. Brodrick i detta sammanhang: »*Jag hyser den öfvertygelsen, att the defence committee, så som den nu är inrättad, utgör den bästa garantien för landet, att vi icke skola utsättas för att komma i samma olyckliga belägenhet som under boerkriget.*»

I fråga om dess grannliga ställning till högsta arméledningen uttalar mr. Brodrick: »Jag anser, att den högste befälhafvarens ställning snarare blir stärkt än försvagad genom kommitténs tillvaro. — Den har stärkts genom det faktum, att den högsta krigsledningens ansvarighet blir fördelad, eller snarare, att ansvaret för af honom omfattade planer bäres af flera än af honom ensam.»

Tillfrågad om afsikten varit att åvägabringa någon kombination emellan »War office» (landtförsvarsdepartementet) och »The admiralty» (sjöförsvarsdepartementet), framhåller mr. Brodrick, att kommittén åstadkommit afsevärda och nyttiga närmanden. Men han betonar på samma gång, att kommittén efter hans förmenande *alldeles icke minskar ansvaret* för ledarne af landt- eller sjöförsvaret, men den kommer otvifvelaktigt att samordna deras arbeten i mycket större utsträckning än hittills. »Jag är öfvertygad, säger han, att sådant skall leda till högst afsevärda besparingar af statsmedel.»

Han konstaterar vidare — på framställd fråga, huruvida i själfva verket the defence committee kan göra så mycken nytta, när den ingenting har att bestämma —, att den endast är ett *rådgifvande* organ, på grund af hvars anvisningar regeringen eller vederbörande myndighet pröfvar och beslutar med anledning af föreliggande angelägenheter.

De gynnsamma omdömen, som på sätt här nämnts blefvo framhållna af mr. Brodrick, blefvo bestyrkta af lord Eshers kommitté, som, i ett utlåtande af den 11 januari 1904, tog ännu ett steg genom att föreslå, att the defence committee skulle utrustas med ett ständigt kansli. Detta förslag har emellertid icke blifvit i sin helhet genomfördt på det sätt, som af lord Esher föreslogs, utan tjänstgör f. n. en i England såsom arméorganisatör särdeles högt skattad man, öfverste Clarke, såsom sekreterare, biträdd af ett par officerare från armén och flottan.

The defence committee plägar sammanträda under premierministerns ordförandeskap en gång i veckan. De personer, som i regel äro närvarande, äro, enligt uppgift i bref af den 17 december 1904 från majoren i engelska generalstaben H. C. Lowther till chefen för landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition, de följande: Premier-

ministern, ordförande; krigsministern; chefen för generalstaben; direktören för militära operationer till lands; sjöministern; »the first seald»; direktören för sjömilitära underrättelser; statssekreteraren för Indien; statssekreteraren för utrikes angelägenheter; och finansministern.

Af intresse är en jämförelse mellan denna sammansättning och den gamla försvarsberedningens. Den förutvarande defence committee var sammansatt af 3 af de högsta sjöofficerarne och 3 af de högsta landt-officerarne, under presidium af understatssekreteraren för landförsvaret. Skillnaden är klar och består däri, att man *frångått systemet med endast militära fackmän*. Man har funnit *nödvändigheten af att sätta vid dessas sida politiska element*. Premierministern, utrikesministern, ministern för Indien och finansministern representera sådana. Vikten häraf har blifvit ådagalagd vid flera tillfällen och är nu i England allmänt erkänd.

En annan skillnad mellan den förra defence committee och den nya är, att det uttryckligen blifvit bestämdt, att premierministern skall äga tillkalla hvem helst han önskar. Man har därmed velat förekomma ett upprepande af sådant som att arméns högste befälhafvare lord Roberts aldrig varit tillkallad vid något enda af den gamla försvarsberedningens sammanträden. Man har med andra ord velat gifva organisationen de enklaste och mest praktiska former och frigöra densamma från all militär stramhet och omotiverad etikett, som helt säkert mången gång varit anledningen till, att ärenden icke blifvit tillräckligt genomträngande behandlade.

Redan genom de anförda uttalandena framgår att syftet med den engelska försvarsberedningen alldeles icke är att ersätta generalstaben, ej heller att göra något som helst intrång på försvarets andra olika organer i fråga om deras verksamhet. Däremot kan man tänka sig, att dylika organers reformerande, deras arbetsmetoder och sättet att utföra åliggande uppgifter kan blifva ur allmänna synpunkter föremål för undersökning och uttalanden af försvarsberedningen. Men detaljfrågor, af hvad namn de vara må, måste obetingadt vara uteslutna från försvarsberedningens program. Därmed blir ock en bestämd gräns lagd för dess uppgift och verksamhet.»

Som af förestående utredningar framgår har man i England, lärd genom pröfvande erfarenheters skola, numera kommit fram till en form för de stora försvarsfrågornas beredning, som, åtminstone under där befintliga allmän-politiska förutsättningar, verkligen synes erbjuda nationen en väsentligt ökad trygghet för enhetlighet och planmässighet i försvarets ordnande och därmed också för en god hushållning med de medel, hvilka för detta ändamål anvisas. Motionären har upplyst om att man 1903 äfven i Holland slagit in på samma väg: under statsministerns presidium arbetar där en kommitté för åstadkommande af samverkan mellan landt- och sjöförsvaret. Utskottet har ingalunda förbisett att man i andra länder, särskildt de stora militärstaterna på kontinenten, håller sig till andra former för de grundläggande försvarsfrågornas behandling, men den engelska organisationen synes dock utskottet böra för våra förhållanden vara förtjänt att i första hand komma under ompröfning, då den uppenbart erbjuder de ytterst beaktansvärda fördelarna att vara enkelt anordnad och föga kostbar samt torde kunna i vårt land tillämpas utan förskjutning af bestående konstitutionella former.

*Utskottets
yttrande.*

Här bör då först uttryckligen anmärkas, att upprättandet af en försvarsberedning i hufvudsak efter engelskt föredöme är en fråga, som torde böra behandlas och afgöras helt fristående från de önskemål beträffande en mer eller mindre genomgripande ombildning af våra försvarsdepartement, hvilka för närvarande stå på dagordningen och hvarom äfven motioner vid årets riksdag föreligga. Utskottet har icke att yttra sig om dessa önskemål annat än så till vida, som de möjligen kunna anses sammanhänga med förslaget om en försvarsberedning. Utskottet vill därför inskränka sig till att uttala, att efter dess mening upprättandet af en sådan försvarsberedning, hvarom här är fråga, alldeles icke kan lägga något hinder i vägen för att exempelvis ställa våra båda försvarsdepartement under en chef.

Med inrättande af en försvarsberedning blir ansvaret för försvarets planmässiga anordning inom ramen af tillgängliga medel på ett tydligare sätt än hittills lagdt på landets regering och dess främste man, ett ansvar som i själfva verket redan af dem bäres, men som antagligen nu icke är tillräckligt effektivt. Hvad ett sådant ansvar innebär förbises måhända i någon mån för närvarande, enär man är så inne i den uppfattningen, att hvarje departementschef sköter sitt. Men om den stunden kommer, då för vårt land afgörande beslut skola fattas, kommer detta ansvar för respektive regeringsmedlemmar att kännas på ett helt annat sätt.

Uppenbarligen blefve dessa beslut då beroende på de insikter och den erfarenhet, som inom regeringen i dessa frågor äro till finnandes. Har inom regeringen då sedan länge en försvarsberedning varit inrättad, så att kännedom om försvarets angelägenheter verkligen finnes äfven hos några andra än fackministern eller -ministrarna, blifva besluten säkert mera sakrikt och lyckligt fattade än om de måste grundas endast på hvad man för tillfället hört eller inhämtat.

Försvarsberedningen skulle icke på något sätt göra intrång på det rent militära området och ej heller på Konungens ställning enligt grundlagen såsom högste befälhafvare öfver rikets krigsmakt till lands och sjöss. Försvarsberedningens uppgift blefve däremot att sammanhålla, att granska och att beräkna, dels att planläggningen af försvaret motsvarar landets ekonomiska bärkraft, och dels att de använda medlen gifva bästa möjliga valuta.

Utskottet har redan framhållit att inrättandet af en försvarsberedning alldeles icke kunde komma att stå i vägen för en eventuell sammanslagning af landt- och sjöförsvarsdepartementen. Det synes också antagligt, att en försvarsberedning, lika väl som skedde ifråga om inrättandet af statsrådsberedningen, kan genom ett regeringens beslut upprättas, så länge dess sammanträden behålla karaktären af förberedande öfverläggningar, afsedda att utbilda en på saklig insikt grundad öfvertygelse hos dem, som sedan med konstitutionellt ansvar gifva Konungen sina råd i dessa högviktiga frågor. Beträffande de närmare formerna för densamma är man emellertid här nog inne på ett område, där det kan finnas fog för att något experimentera sig fram. Vid debatten i engelska underhuset den 22 augusti 1904 påpekades, att the defence committee, innan den kommit i sin nuvarande tillfredsställande form, haft tre olika gestalter, som alla befunnos vara mindre lyckade.

Det torde nog vara en ganska allmän känsla i vårt land att, trots de i förhållande till våra resurser ofantliga bördor, som representationen å folkets vägnar åtagit sig för försvaret, detsamma ändå brister allt för mycket i enhetlighet och planmässighet. I flera motioner, som under senare tid framkommit i Riksdagen, har oron öfver att allt icke är i detta afseende som det borde vara gifvit sig uttryck, och man har förordat en lifvigare samverkan mellan olika försvarsgrenar, landt- och sjöförsvarets utveckling efter en gemensam plan eller — som redan omnämnts — de båda försvarsdepartementens sammanslagning, o. s. v. Den snart 100-åriga fred vi haft lyckan åtnjuta ställer också förutsättningarna beträffande insikter och erfarenhet om de svaga punkterna i

vårt försvarsväsen enligt sakens natur mindre gynnsamt. Men så mycket angelägnare måste därför vara att ingenting underlåtes, som möjligen kan tjäna att i tid framdraga bristfälligheter i vår försvarsberedskap, inom gränserna för hvad nationen för detta ändamål anser sig kunna och böra afse. En försvarsberedning, som med allvar och under stark känsla af sitt ansvar inför nationen och dess representanter ginge till sitt värf, skulle helt visst också bana väg för ett mera förtroendefullt förhållande mellan Riksdagen och försvarets målsmän än hvad nu understundom kan vara fallet. Det förefaller som om man hade en känsla af fruktan i militära kretsar för att erkänna uppkomna fel och brister, och nekas kan å andra sidan icke, att man inom Riksdagen gent emot de framställda förslagen ofta känner en viss misstro. En sådan situation är icke hvad den borde vara. Man kan emellertid godt förstå huru denna situation har uppkommit. Utskottet vill blott erinra om att Riksdagen vid många tillfällen ansett sig böra se tiden an med ett anslags beviljande, hvilket i militära kretsar betecknats som njugghet, eller om fackmännens oenighet och olika uppfattning, för att hafva viktiga hufvudanledningar på det klara. Men sådant kan blifva ödesdigert, om man icke sätter sig före att se verkligheten i ögonen.

Att ställa detta till rätta är en vacker uppgift för försvarsberedningen. Den skulle, som förut från England nämnts, tvinga fackmännen att med några af landets ansvarige, icke militära ministrar diskutera grunddragen af försvarsförberedelserna i hela deras omfattning. Det har så många gånger sagts, att man icke kan kontrollera de militära uppgifterna. Den kontroll, som står att vinna, är att sätta fackman mot fackman, sjöofficern mot landtofficern, att grundligt inpränta i dem *och göra gällande en känsla af ansvar för det hela, och icke allt för enbart för det vapen de tillhöra.*

Tanken på en försvarsberedning är för öfrigt hos oss icke ny. Den framkom senast i ett statsutskottets uttalande vid 1904 år riksdag, där det i ett betänkande öfver fjärde hufvudtiteln utl. n:o 5 p. 41 heter, i fråga om en inom Riksdagens Andra Kammare af hr A. T. Carlheim-Gyllensköld väckt motion om åtgärder för utredning i fråga om landets försvarsväsende m. m.:

»Utskottet har vid behandlingen af denna motion funnit åtskilligt af hvad däruti anförts värdt beaktande. Särskildt delar utskottet motionärens uppfattning om behovet af ett ökad samarbete mellan militärväsendets olika hufvudgrenar, äfven om utskottet icke kan biträda motionärens åsikt, att dylikt samarbete hittills saknats. Nödvändigt är

dock, att den gemenskap, som hittills förefunnits mellan försvarets särskilda grenar, fullföljes och såvidt möjligt ytterligare utvecklas.

Likaledes ansluter sig utskottet till den i motionen uttalade åsikt om behovet af en planmässig och förutseende begränsning af kostnaderna för vårt lands försvar till hvad som oundgängligen erfordras för att med klokhet och hushållning största möjliga trygghet mot fientliga angrepp må vinnas.

Huruvida det är nödigt eller lämpligt att för ernående af dessa viktiga önskningsmål anlita den af motionären föreslagna väg, att hos Kungl. Maj:t göra framställning om tillsättande af en parlamentarisk kommitté, som skulle i dessa hänseenden verkställa utredningar och framlägga förslag, torde dock vara tvifvelaktigt.

Däremot skulle det säkerligen kunna vara nyttigt, att frågor rörande riksförsvaret i dess helhet gjordes till föremål för behandling af en permanent kommission, bildad af till exempel cheferna för de båda försvarsdepartementen, med tillhörande stabschefer, samt andra framstående militärer i eller utom tjänst, hvilken kommission borde på kallelse sammanträda för att öfverlägga och framställa förslag i ärenden rörande landets allmänna försvarsorganisationer, angående planer för mobilisering och koncentrerung samt beträffande andra försvarsåtgärder, äfvensom behandla frågor rörande lämplig fördelning under fredstid mellan krigsmaktens olika grenar af påräkneliga medelstillgångar, därvid så vidt möjligt en längre tidsperiod samtidigt borde öfverskådas.»

Detta statsutskottets uttalande synes utskottet vara ett betydelsefullt tidstecken om att tanken på en permanent försvarsberedning också i vårt land arbetar sig fram. De engelska erfarenheter, för hvilka i det föregående redogjorts, synas emellertid tala ett särdeles tydligt språk om det lämpliga i, att i en sådan beredning, vid sidan af de militära, äfven de ekonomiska och allmän-politiska synpunkterna redan från början kunde bli af särskilda målsmän företrädda och verksamt framhållna. Försvarsväsendet bör ju afpassas efter landets ekonomiska bärkraft, och det är därför af största vikt, att redan i ett förberedande stadium de militära anslagskrafven ställas i belysning af landets finansiella förhållanden. Och först med ett betydande och själfständigt politiskt element, som från början bevittnar huru de militära fackmännen hvar på sitt håll gifva skäl för sina åsikter och önsknningar, och som därigenom kan öfva en hälsosam kritik och kontroll mot ensidigt framdrifna militära anspråk, torde försvarsberedningen kunna fylla sitt ändamål; det var först sedan sådana elementer tillkommit som denna institution i England vann det allmänna erkännande, som numera synes komma den-

samma till del. Men tyngdpunkten i statsutskottets ofvan anförda uttalande ligger nog mindre i den organisationstom, som statsutskottet endast exempelvis skizzerat, utan fastmera däruti, att detsamma så tydligt ger vid handen, att man *känt behofvet af större planmässighet, mera samarbete mellan försvarets olika grenar och mera hänsyntagande till landets ekonomiska bärkraft.*

Det torde under sådana förhållanden till och med kunna förut sättas, att det icke kunde dröja länge, innan en försvarsberedning skulle hafva blifvit inom regeringen inrättad genom dess egen försorg. Att ett initiativ skulle framkomma från Riksdagens sida, torde emellertid ej få anses olämpligt, då Riksdagen redan förut gjort uttalanden om det önskvärda i ökad planmässighet i våra försvarsberedelser, och Riksdagen sålunda blott konsekvent skulle fullfölja sitt eget uppslag genom att till Kungl. Maj:ts bepröfvande hänvisa på en väg, på hvilken detta syfte möjligen skulle kunna med framgång vinnas.

Det är naturligtvis icke möjligt att med någon visshet på förhand bedöma huruvida en sådan försvarsberedning, omplanterad på svensk jord, skulle visa någorlunda lika gynnsamma verkningar som i England, där den intima samverkan mellan regeringen och underhusets majoritet ger en fast utgångspunkt för sträfvandena att äfven på riksförsvarets område låta landets allmänna mening få ett afgörande ord. Men det synes utskottet högeligen önskvärdt att verkligen hvarje uppslag, som tyckes kunna hafva en god kärna, tillvaratages, då det gäller att åstadkomma största möjliga planmässighet och effektivitet i afseende på rikets försvar, allt under det utgifterna för detta hållas inom rimliga gränser. Såsom ett medel i sådan riktning, och på samma gång ägnadt att avvägbringa förtroende mellan den penningbeviljande statsmakten och dem, som skola svara för att medlen verkligen blifva på bästa möjliga sätt använda, anser för sin del utskottet, att den af motionären föreslagna organisationen förtjänar all uppmärksamhet.

Utskottet skulle sålunda för sin del gärna hafva önskat, att kunna inför kammaren föreslå en skrifvelse i hufvudsaklig öfverensstammelse med den tankegång, som ledt motionären till hans framställning. Under den närmare utredningen af frågan ha emellertid inför utskottet växande betänkligheter rest sig beträffande den konstitutionella sidan af detta ärendes behandling. Det kan icke vara att anbefalla, att Riksdagen inför Kungl. Maj:t endast uttalar en mening, utan att därmed förbjuda någon som helst hemställan — men skall å andra sidan en hemställan göras om upprättande af en, låt vara rent förberedande försvarsberedning, så

berör detta det i § 10 regeringsformen stadgade sättet för ärendenas beredning till föredragning i statsrådet, och förslag härom synes sålunda hafva bort behandlas af konstitutionsutskottet, icke af tillfälligt utskott.

Inför dessa svårigheter finner sig utskottet förhindradt att nu föreslå en skrifvelse till Kungl. Maj:t i motionens hufvudsyfte. Utskottet, som helt sympatiserar med det beaktansvärda uppslag motionären gifvit, finner fastmer, att detta för närvarande skulle vara bättre betjänadt på så sätt, att frågan med stöd, bland annat, af den utredning, som nu åvägabragts, blir vid en följande riksdag på nytt upptagen. Detta torde då lämpligen ske genom en motion i sådan form, att konstitutionsutskottet från början får oomtvistlig befogenhet att ägna densamma sin granskning, för så vidt man icke — såsom utskottet förut antydt — måhända kan förutsätta, att regeringen själf finner sig manad att i en eller annan form taga initiativ i saken.

Med uttalande alltså i sak af sitt instämmande i motionens hufvudsyfte föranlåtes likväl utskottet af här berörda formella hänsyn att hemställa,

att herr Wallenbergs förevarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 april 1905.

På utskottets vägnar:

G. O. WALLENBERG.